

MOLNÁR György

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Műszaki Pedagógia Tanszék
Budapest, Magyarország
molnargy@eik.bme.hu

SZÚTS Zoltán

Zsigmond Király Egyetem
Kommunikáció- és Művelődéstudományi Tanszék
Budapest, Magyarország
szutszoltan@gmail.com

TÖRTELI TELEK Márta

Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola
Magyarkanizsa, Szerbia
ttmarta76@gmail.com

A MÉMEK MINT AZ INTERNETES FOLKLÓR RÉSZEI

Internet Memes as Part of the Folklore

Memovi kao delovi internet folklor

A dolgozat a szóbeliség és az írásbeliség „széles határán” megjelenő internetes folklór jelenségeivel, azon belül is a mémekkel és a hungaromémekkel foglalkozik. A szerzők figyelmének fókuszában remixelt kép–szöveg konstrukciók, digitálisan manipulált képek és videofájlok állnak. A netfolklór létmódját, a kirajzolódó alapvető tendenciákat vizsgálják. Az új beszéltnyelviség szókészleteti változásait követik nyomon, melynek során arra is rámutatnak, hogy a hagyományos orális folklór mediatizációja számos tartalmi, stilisztikai, műfaji átalakulást eredményez. A természetes nyelvi szövegeket szinte felváltja a képi és

multimediális nyelvezet, aminek következtében új (hibrid) műfajok jönnek létre. A netfolklor tárházai a modern emlékezetipar gyáraiként, raktáraiként, mintegy „kihelyezett memóriaként” ugyanazokat a funkciókat látják el, mint a hagyományos orális folklor. A tanulmány szerzői az internetes mémek csoportosítására, kategorizálására vállalkoznak, miközben kitüntetett szerepet szánnak a hagyományainkon alapuló hungaromémeknek, melyeknek megértése bizonyos, a nemzetet érintő alapismeretet feltételez.

Kulcsszavak: internetes folklor, szóbeliség, írásbeliség, mém, hungaromém

Bevezetés

Tanulmányunk témájául a szóbeliség és az írásbeliség „széles határán” átívelő internetes folklor jelenségeit, azon belül a mémeket és hungaromémeket választottuk. Figyelmünk fókuszában a Web 2.0 környezetére jellemző, remixelt képszoveg konstrukciók, digitálisan manipulált képek, hang- és videofájlok vannak. Olvasatunk szerint a(z inter)netfolklor tárházai a modern emlékezetipar gyáraiként, sokszorosítóüzemeiként, mintegy „kihelyezett memóriaként” ugyanazokat a funkciókat látják el, mint a hagyományos (orális) folklor. Munkánk során az internetes mémek csoportosítására, kategorizálására vállalkozunk, miközben kitüntetett szerepet szánunk a hagyományainkon alapuló hungaromémeknek, melyeknek megértése bizonyos, a nemzetet érintő alapismeretet feltételez.

A(z inter)netfolklor elnevezés kifejezetten az internet lehetőségeit kihasználó folklor-továbbítást jelöli. Az internetfolklor fogalmának önállósodása jelzi, hogy az összes elektronikus közvetítő közeg közül napjainkban az internet a legjelentősebb. Ugyanezt a fogalmat jelöli a virtuális folklor, az online folklor, valamint az online népművészet kifejezés, mely interneten megjelenő folklor- és nem folkloralkotásokra utal, többek között hoaxokra és a tanulmányunk témáját képző mémekre is vonatkoztatható (Domokos 2013). Elgondolásunk szerint a mémek, annak ellenére, hogy az egyetemes kultúra részeit képezik, magyarításuk után a magyar digitális, online néprajz részévé válnak.

Internetes folklor

Az internetes folklor jelenségeinek köre a technológiák fejlődésével együtt változik. Az ezeket vizsgáló virtuális etnográfia útkeresése eleinte az e-mailek, az elektronikus úton terjesztett szövegek kutatásával indult, majd az interneten kommunikáló közösségek vizsgálatával folytatódott. Manapság a közösségi oldalak, videojátékok, digitálisan manipulált képek, remixelt videók állnak a netnográfia érdeklődésének fókuszában (Glózer 2015). A közösségi olda-

lak hatalmas népszerűségüknél fogva kiváló terepei a folklórkutatásoknak. A Facebook mint a folklóralkotások gyűjtőhelye a hazai nyelvészek figyelmét mára egyértelműen magára vonta, sajnos azonban a Facebook magyar folklórlista recepciója egyelőre teljes mértékben hiányzik (Balázs 2011). Holott kitűnő példakkal szolgál ezen kategóriára; a folklóralkotások széles palettája mutatkozik meg akár a laikus olvasó/befogadó számára is ilyen módon.

A netfolklór eleinte főként a pusztá írásbeliség segítségével terjedt, de a digitalizációs technikák (hangrögzítés és fényképezés) fejlődésével és az internet terjedésével gyakoribbá váltak a képi, az intermedialis (Molnár–Benedek 2013, Molnár 2015), illetve ezek további variánsai: verbális elem és statikus/dinamikus kép, sőt akusztikai megoldások. A fő irányok: verbálisból képi, statikus képből dinamikus/mozgóképpé, akár azt is mondhatnánk, hogy az intermedialitás fokozódik (Petőfi–Benkes 2002). A szóbeliség és az írásbeliség „széles határán” megjelenő különféle szöveghordozó közlések rövidítésekből, egyéb informatikai jelekből is fölépíthetők, s így szemiotikai értelemben különféle átmeneti kép-szöveg konstrukciók hozhatók létre. A folklórhagyományból is ismerünk a közlemények továbbítására különféle grafikus (képi), írásos és egyéb szövegrövidítési eljárásokat. A jeltípusokban ma már szerepet szánunk a statikus (rögzített) és dinamikus (mozgó) jelek megkülönböztetésének is (Balázs 2015). Például a karácsonyi gyertya állóképe jókivánság közlésekor mozgó, csillogó formában jelenik meg az interneten.

Az online kommunikációt a terjedési sebesség, az interaktivitás és a felhasználók magas fokú kreativitása jellemzi (Molnár 2014). Mindezen túl az internetes folklór legfőbb jellemzője a képi információk gyors befogadásán alapuló erőteljes vizualitás. Ezen jellemzők alapján egyértelmű, hogy az internetfolklór vizsgálata a hagyományos gyűjtési (kutatási) módszertan alapos újragondolását feltételezi (Blank 2009). Az elektronikus folklór egyik legtermékenyebb iránya a photoshop-lore, mely képszerkesztő program által módosított fényképek közösségi létrejöttét és használatát jelenti (Meder 2008). Ezen multimediális szövegek elemzése, szövegtől olvasásuk jelentőséggel bír, így az oktatás számára is kihívást jelent.

A mémek témájával foglalkozó szerzők a kutatások során leginkább arra keresik a választ, hogy a mediatizált környezet hogyan alakítja át a folklór eredeti orális jellegét, vagyis hogy egyáltalán mennyiben tekinthető folklórnak mindaz, ami a továbbított e-mailekben, városi legendákban, viccekben és más tartalmakban variálódik és cirkulál (Glózer 2015). Online felületen a kommunikáció főként írott szövegek által zajlik, melyek azonban magukon viselik

(magukban hordozzák, természetük részévé teszik) a szóbeli megnyilatkozások számtalan jellegzetességét: képesek a részvétel élményét (illúzióját) adni, valamiféle kollektív bölcsességben gyökereznek, és a jelenre fókuszálnak (Törteli Telek 2015). Az e-mailes kommunikáció imitálja a tényleges beszédhelyzetet, írásbelisége révén egyúttal lazítja a társas kapcsolatok szokásos konvencióit (Kibby 2005, Domokos 2014).

Mémek mint az internetes folklór részei

Olvasatunk szerint az interneten megjelenő digitálisan manipulált (remixelt) képek, mémek és multimediális tartalmak az internetes folklór részei. Shifman szerint a mémekben rejlő humor, egyszerűség és ismétlődés, valamint az átlagemberek ábrázolása és furcsa, bizarr tartalmak megjelenítése miatt populárisak, és kerülnek újra meg újra remixelésre (Shifman 2012). Az online felületen jelentős időt töltő felhasználók a mémeket terjesztik; cirkulációjukat a küldés és a továbbítás helyett a megosztás és az elérhetővé tétel közösségi formái veszik át.

A folklórt hordozó „nép” a XXI. században újra arctalanná válik, ezúttal azonban nem elméleti, hanem sokkal inkább technikai okok miatt. Az online közegben a narrátor, az adatközlő kiléte felől sosem lehetünk teljesen bizonyosak, hiszen az interneten mindenki egyfajta virtuális identitással rendelkezik (Domokos–Vargha 2015). A webkettes alkalmazások, ahol a felhasználók egyúttal előállítók is lehetnek, részben éppen a névtelenség miatt olyannyira népszerűek, hiszen ha nem kell névvel vállalni például egy photoshopot, mémet vagy blogbejegyzést, akkor azokat sokkal szívesebben hozzák létre és terjesztik (Szűts 2012). Az „internet népe” laikus folklóristaként gyűjt, rendszerez és különböző honlapokon közzétesz, kommentál folklórműfajokat, például vicceket, modern mondákat, rémhíreket stb. (Domokos–Vargha 2015). Elég, ha csak a Facebook *Social fun* oldalára gondolunk a sok-sok humoros helyzettel, emberi esendőségre valló jelenettel.

Az interneten terjedő folklóralkotás szerzője ismeretlen, felhasználóról felhasználóra terjed, hagyományos elemekből építkezik, és formulaszerűsége törekszik, a technika adta lehetőségeknek köszönhetően könnyen változtatható, variánsokban él, rendkívül gyorsan terjeszthető, valamint aktuális, közösségi témát érintő témákra reflektál (Blank 2009). Dégh Linda véleménye szerint az egyik legjelentősebb folklórjellemezővé a variabilitás vált, a variánsok meglétét tartja kulcsfontosságúnak (Dégh 1994). A mai infokommunikációs eszközök segítségével megjelenő képi és szöveges folklóralkotások terjedése a folklór hagyományos, szájról szájra történő átadási sebességéhez viszonyítva össze-

hasonlíthatatlanul gyorsabban, másodpercek alatt zajlik le. A „face-to-face” információcsere „person-to-person” kommunikációra módosult (Toldi 2012). Ezzel egyidejűleg az alkotók és a felhasználók köre kiszélesedett, az egyes jelenségek élettartama pedig lerövidült (Gasouka et al. 2012). Mindez pedig az aktualitás jegyében zajlik, a felhasználók gyors reagálása mellett.

Simon J. Bronner hangsúlyozza, hogy a számítógép közvetítette kommunikáció a szóbeliség és az írásbeliség között helyezkedik el. Szerinte ez a pozíció lehetőséget biztosít arra, hogy a hagyományt egyrészt továbbítsa, másrészt egyúttal teremtse is (Bronner 2009). Domokos Mariann álláspontja szerint az internetes információk interaktivitásukat és szinkronitásukat tekintve már közelebb állnak a szóbeliséghez, mint a hagyományos, rögzített írásbeliséghez. Az internet a képi, szöveges, az animált és az audiovizuális folklórjelenségeken kívül a néphit, a népi vallásosság és a népszokások körében is gazdag forrást jelent (Domokos 2013). Így ezek az alkotások akár a néprajzkutatók figyelmét is kiérdemelnék.

A netfolklór jelenségkörébe sorolhatjuk az e-mailben, a webszajtokon, a blogokon és a fórumokon terjedő vicceket, álhíreket, városi legendákat, karikatúrákat, digitálisan manipulált képeket, sőt újabban az ilyen jellegű hang- és videofájlokat is; hangsúlyozva, hogy a hagyományos folklórhoz hasonlóan a netfolklór is reagál a tömegtájékoztatásban megjelenő hírekre (Bodoky 2006). Ugyanakkor

napjaink hálózatát az értelmes káosz jellemzi. Így a káoszelmélet alapján feltételezhetjük, hogy bármely internetes jelenség könnyen mémmé válhat. Az online kontextusnak ugyanis felerősítő hatása van, azonban számtalan körülménytől függ, mi válik népszerűvé, éppen azért nem tudjuk megjósolni, hogy melyik videót vagy képet fogják annyian megosztani, hogy virtuálisan terjedjen (Szűts 2016).

Elég, ha ennek kapcsán az interneten nemrégiben megjelenő *Pen Pineapple Apple Pen* című videóra utalunk, amely talán a *Gangnam Style* helyébe léphet, vagy hasonló népszerűsége tehet szert, de természetesen jelen pillanatban ez még a jövő titka. Az előbbit a hungaromémek kapcsán még részletesen tárgyaljuk.

Új (kép)nyelvi formák

Tolcsvai Nagy Gábor úgy vélekedik, hogy az elektronikus kommunikáció erőteljes alkotójelleget mutat, új nyelvi formák létrehozását támogatja. Ennek a nyelvi világnak a jellemzői az új szóalakok, új jelentések létrehozása,

a szlenges kifejezések gyakorisága, a becézések, a szövegelés (poénkodás), a nyelvi durvaság, a tömörség, az emotikon és az idegen eredetű (többnyire angol) szavak magyar átírású használata (Tolcsvai 2004). Mindezek alapján mondhatjuk, hogy a netfolklor nyelvi létmódját illetően alapvető tendenciák, szabályok látszanak kirajzolódni.

Az internet új minőség: nem egyszerűen a kommunikáció, a tömegkommunikáció új formája, hanem minden eddigi kommunikációs forma szintézise, maga a beszéd. Az új nyelvi minőség, az új beszéltnyelviség szókészleti, nyelvtani, sőt hangtani változások sorát indítja el. A nyelv változása természetes folyamat, de az informatika által támogatott változás éppen sebessége és erőssége folytán a nyelv legalapvetőbb jellemzőjével, a hagyománnyal kerül összetűzésbe (Balázs 2009). Ez a két egymás ellenében ható erő azután formálja, alakítja nyelvhasználatunkat, a köznyelvet és az irodalmi nyelvet egyaránt.

Sajátos nyelvi világ születik tehát. A közösségi oldalakon tapasztalhatjuk az internetszleng megjelenését, meg azt, hogy a közlés sokszor a jelzésszerűségig csökken, agresszív rövidítéseket, összevonásokat alkalmazunk, illetve alkalmaznak sokan, azután pedig mások követik. Előfordul az alultoldalékolás, valamint a túltoldalékolás (Balázs 2009). Mindezzel egyesek mintegy divatot teremtenek, az utánzásos tanulás alapjává válnak, majd sajátos generalizáció folytán magát a nyelvet, a nyelvhasználatot alakítják.

Újfajta jel- és képi világot látunk magunk körül, amelyet laza helyesírással pötyögnek be. Ezt a jelenséget Balázs Géza – a beszédbeli szleng mintájára – szlenghelyesírásnak nevezte el. Fő jellemzője a már említett összevonás, kiejtés szerinti írás, valamint a képiség. A jelzésszerűségig agresszív rövidítés, a képiség, vagyis a szlenges helyesírás hasonló a mobilkommunikációban használatos sms-íráshoz (Balázs 2009). Sok ilyen jellegű szövegtörmelékkel találkozhatunk a mindennapokban; rövid, a töredezettség nyomait magukon viselő szövegekkel, melyek emotikonokban bővelkednek.

A hagyományos orális folklór mediatizációja számos tartalmi, stilisztikai, műfaji átalakulást eredményezett: a természetes nyelvi szövegek mellé csatlakozott, és azokat szinte már fel is váltja a képi és a multimediális nyelvezet, új (hibrid) műfajok jönnek létre, sok régi történet és városi legenda születik újjá az interneten (Fernback 2003). A mémeken kívül egyébként számos szövegműfajt sorolhatunk fel, melyek az internetes folklórt gazdagítják. Ide tartoznak a viccek, sms-üzenetek, egysorosok, humoros hirdetések, „hülye” kérdések, informatikus mondások, meghökkentő esetek, munkahelyi mondatok, táblás feliratok, önéletrajzi mondatok, ünnepi jókívánságok, „jólnevelt káromkodások” stb. (Balázs 2006). Láthatjuk, hogy régi-új szövegtípusok vannak születőben

az interneten, illetve a mobilkommunikációban. Elég, ha csak a különféle, a korábbi Szent Antal-lánchoz hasonló körlevelekre vagy a táviratok és a levelezőlapok átköltözésére gondolunk. A képes levelezőprogramok ráadásul mozgó formában is felbukkantak (Balázs 2009).

Az internet, illetve összekapcsolt adatbázisai a netfolklór tárházai: a modern emlékezetipar gyárai, raktárai. Ezek az adatbázisok állandó kapcsolatban vannak a folklór hagyományos hordozóival: a szóbeli és az írásbeli emlékezettel. Az elektronikus adatbázisok ugyanis folyamatosan gazdagodnak, „töltődnek” a szóbeliségből és az írásbeliségből, s bár ellentétes folyamatról, törlésről, törlődésről nem tudunk [...], a nem használat, a nem alkalmazás [...] elvileg azt mutatja, hogy egy adott információ, folklórtermék nincs forgalomban, vagyis mégis kikerül a fősodorból, elfelejtődik. [...] A „kihelyezett memóriaként” működő elektronikus adatbázisok az elektronikus folklór csaknem korlátlan megőrződését és megsokszorozódását eredményezik (Balázs 2015, 183).

Ugyanakkor a világhálón az információk, így a mémek is villámgyorsan terjednek; a digitális környezet egyáltalán nem biztos, hogy biztosítja azok megőrzését, sőt elképzelhető, hogy egy adott szöveg, kép, hanganyag (fájl) megsemmisülésének veszélye nagyobb, mint a könyv esetében vagy a kézirat korában volt. Vagyis tanúi lehetünk, ahogy egyes mémek üstökösként tűnnek fel, majd hasonló módon tűnnek el (Szűts 2014).

Úgy tűnik, mintha az emberiségnek ősidők óta nagyon hasonló minőségű és mennyiségű folklórra lenne szüksége. Az új technológiák inkább csak a régiek helyére lépnek, ám ugyanazokat a kognitív, szociális, kulturális, pszichikai stb. funkciókat látják el (Balázs 2015).

Internetes mémek

Az internetes mém úgy határozható meg, mint az interneten folklórszerűen terjedő, gyakran önkéntelen forrásból származó, egy közösség számára közös határjelentéssel bíró, ikonikus képes-szöveges-hangos tartalom módosításokon átesett, de közös tulajdonságokkal bíró variánsai (Csordás 2015).

A mémekben a valóságból kiragadott szereplők, sztárok, helyzetek, tárgyak az online felületeken új életre kelnek és kelhetnek, egyre jobban elszakadva eredeti kontextusuktól. A befogadók agyában a spontán asszociációs láncot alkotó illusztrációk sorozata elemi erővel, de pusztán

benyomásként, impresszióként [...] száguld át. [...] Az élmény újra és újra átélhető. [...] Képkavalkád ez, a kiragadott pillanatok és odavetett mondatok örvénylő karneválja, amelyhez a közönség maga is hozzátehet vagy a meglévőkből szemezgethet, és továbbküldhet. A posztmodern képtárakban azonban már nem a látogató keresi fel a galériát, hanem a képek a befogadót (Mitev–Horváth 2016, 22).

És a megkeresés alkalmával szuggesztív erővel hatnak a befogadóra/olvasóra.

A mindennapi felhasználó folyamatosan találkozik vicces – vagy annak gondolt – képes szöveges feliratokkal. Felmerül a kérdés, hogyan is kerülhetné el az „arctalan nép” ezeket a valóban találó, a társadalmi eseményekre élesen reagáló, gyakran humoros tartalmakat. Ezek a kreativitás nyomait magukon viselő alkotások sokszor igazi bombaként hatnak közönségükre (Torgyik 2013).

Az internetes mémek csoportosítása

Az internetes mémek több csoportra oszthatók (a teljesség igénye nélkül):

- mozzanatokon, cselekvésen alapuló, az élet történéseire reagáló mémek (pl. fail-mém);
- a különböző hatósági intézkedéseken, szimbólumokon alapuló, tabukra reagáló mémek (pl. a PedoMaci mém);
- személyes akciókhoz, produkciókhoz köthető mémek, ahol a cselekvő személye lényegtelen (pl. Technoviking mémek);
- mozgóképes mémek (pl. a *300* című film egy részlete „mémésítve”), ahol lehetnek átfedések (pl. vannak fail-filmek, melyek mozgóképesek is);
- rajzolt, illetve tematizált (egyszerűsített) mémek (pl. a mérges srác mémek);
- kultuszmémek (személyi kultuszon alapuló mémek, pl. a Chuck Norris-féle mémhatás);
- sztereotípiákon alapuló mémek (pl. az informatikus mémek);
- nemzeti/népcsoporton alapuló mémek (pl. hungaromémek) stb. (Laczkó 2014).

Hungaromémek

Mit tapasztalunk közösségi oldalakon/portálokon? A webkettes környezet jellegénél fogva bárki szerzővé válhat. Így a felhasználók vesznek egy mozi-

hőst, esetleg egy filmet vagy a film egyik jelenetét. Kiragadják annak már-már szállóigévé vált szövegrészletét, majd átírják magyarosra, sajátosan „szögediesre” vagy karakteresen székelyesre; a végletekig eltúlzott ízes magyar tájszólásba öntik. Utolsó lépésként bajuszt photoshopolnak rá, és íme, elkészült a hungaromém (Benedek 2013).

A hungaromém „gyártása” során magyaros bajuszt kap mindenki, és esetleg még egy cifra kis jelmondatot. Percek alatt magyarosítanak bármilyen külföldi tartalmat. A bajuszkompozíciókat megosztják, lájkolják, más tartalmakhoz hasonlóan. Mára már az újjászületett hungaromém filmek és tévésorozatok híres jelenetein, szereplőin és szövegein él.

A dr. House Viskóvá keresztelése, illetve a bajusz „felragasztása” alapszintű remixet jelent. Előfordul, hogy a mém készítője csupán szójátékot vesz a létrehozás alapjául. Ilyen esetekben nem valószínű, hogy az alkotás virálisan elterjed. Erre példa a Merci helyett a Berci. Vagyis az egyetlen magyar úrhajós, Farkas Bertalan szerepeltetése a népszerű csokoládé csomagolásán.

Sokkal izgalmasabb véleményünk szerint egy hungaromém, amikor egy eleve népszerű popkulturális referenciára épül. A Frank Miller képregénye alapján Zack Snyder rendezte 300 ilyen. A folyamatosan üvöltő, tekintélyt parancsoló, félelmet nem ismerő és a tudatosan halálba menő spártai király, Leónidasz két mém alapfigurája. A „This is Sparta!” („Ez Spárta!”), valamint a „Tonight we dine in hell!” („Ma éjjel a pokolban vacsorázunk”) felkiáltások-jelmondatok népszerű internetes mémek. Ezeknek a hungaromém verziója további csavart ad a történetnek. A kötelező vizuális elem – magyar bajusz – mellett a szöveg is „álnépies”. „Az estebédet mán’ az ürdöng aggya nekünk!!!!” az internetes humort csillogtatja meg. Hasonlóan ikonikus Liam Neeson karaktere az *Elrabolva* című filmben. A visszavonult, a lánya megmentéséért azonban mindenre képes CIA-ügynök ígéretet tesz a telefonba, hogy bár nem tudja, kivel beszél, de ha megtalálja, akkor megöli. Ennek internetes szlengben való megfogalmazása az „Én nem tudom, hogy kicsoda kend, de ha elkapom, megtanulja a kutyafüttyet”. 2016-ban egy nagyon egyedi, minden korábbtól eltérő mém, a PPAP – Pen Pineapple Apple Pen videó terjedt el virálisan az interneten. A rövid klipben egy japán komikus, Kosaka Daimaou, egy rendkívül egyszerű zenei aláfestésre arról énekel, hogy van egy almája, illetve egy tolla. Ha ezeket összeadja, almatollat kap. Ugyanezt megismétli egy ananással és egy tollal, és be is mutatja a klipben (<https://www.youtube.com/watch?v=d9TpRfDdyU0>). A rendkívül egyszerű, tanulság, de még mondanivaló nélküli videó hamarosan mémmé vált, és számtalan verziója jelent meg.

Szokás szerint ilyen esetben születnek magyar verziók is, melyek közül véleményünk szerint a PSPP, vagyis a Pohár Sör Pohár Pálinka (<https://www.youtube.com/watch?v=q-rZqdWvGpo>) a legtalálóbbr. A klip jellegzetes magyar helyszínen, egy garázsból vagy sufniból alakított műhelyben játszódik. Zenéje ugyanaz, szövege azonban eredeti. Főszereplője retró pulóverben, franciasapkában és kötényben énekel. A kötényből először egy pohár, majd egy üveg sör kerül elő. Ezt követi egy pálinkáspohár és egy üveg pálinka. A pohár pálinka végül a pohár sörrel egyesül (ahogy az eredeti klipben a toll és az ananász tette). A csavar, az igazán humoros elem ezután következik: a PSPP-ből, vagyis a pohár sörből és pohár pálinkából tengeralattjáró lesz, miután az utóbbit a főszereplő az előbbibe ejtette. És végül az egészet meg is issza.

Összegzés

Befejezésként rendhagyó módon a mém definícióját hagytuk. Tanulmányunkban azt kívántuk bemutatni, hogy az internetes mém egy olyan ötlet, mely felhasználótól felhasználóig terjed az online kommunikációs csatornák, alapvetően a közösségi oldalak (Facebook) közvetítésével. Egy népszerű mém, mint az láthattuk, minden esetben ötleteket, szimbólumokat, popkulturális referenciákat hordoz, írás, kép vagy multimedialis szöveg formájában. A mémek gyakran specifikus internetes szubkulturákban születnek, és az eredeti mémeket annak mutációi követik, ilyen például a hungaromém jelensége.

Irodalom

- Balázs Géza. 2006. Az sms-folklór – a minimálfolklór nyelvi képe I. *Magyar Nyelvőr* 130 (4): 439–456.
- Balázs Géza. 2009. *Az informatika hatása a nyelvre*. In *Quo vadis philologia temporum nostrorum?*, szerk. Bárdosi Vilmos. 23–42. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Balázs Géza. 2011. *Sms-nyelv és -folklór*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság–Inter Nonprofit Kft.–Prae.hu.
- Balázs Géza. 2015. Netfolklór – intermedialitás és terjedés. *Replika* 26. (1): 171–185.
- Benedek András. 2013. Új pedagógiai paradigma: 2.0: tételek a digitális tanulásról. In: *Digitális Pedagógia*, szerk. Benedek András. 15–51. Budapest: Typotex Kiadó.
- Blank, Trevor J. 2009. Toward a Conceptual Framework for the Study of Folklore and the Internet. In *Folklore and the Internet: Vernacular Expression in a Digital World*, ed. Blank, Trevor J. Logan. 1–20. Utah: Utah State University Press.

- Bodoky Tamás. 2006. Többet restaurálunk, mint négy éve: Választási kampányplakátok az interneten. *Médiakutató* 6 (2): 7–31.
- Bronner, Simon J. 2009. Digitizing and Virtualizing Folklore. In *Folklore and the Internet. Vernacular Expression in a Digital World*. Ed. Blank, Trevor J. Logan. 21–66. Utah: Utah State University Press.
- Csordás Tamás. 2015. *A fogyasztói részvétel mint marketingkommunikációs eszköz a digitális médiában*. PhD értekezés. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.
- Dégh Linda. 1994. *American folklore and the Mass Media*. Bloomington: Indiana University.
- Domokos Mariann. 2013. *Az elektronikus folklór gyűjtéséről*. *Ethno-Lore: Az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve* 30. 292–320.
- Domokos Mariann. 2014. Towards Methodological Issues in Electronic Folklore. *Slovak Ethnology* 62 (2): 283–295.
- Domokos Mariann–Vargha Katalin. 2015. Elektronikus választási folklór. *Replika* 26 (1): 141–169.
- Fernback, Jan. 2003. Legends on the Net. An Examination of Computer-mediated Communication as a Locus of Oral Culture. *New Media and Society* 5 (1): 29–45.
- Gasouka, Maria–Arvanitidou, Zoi–Foulidi, Xanthippi–Raptou, Evagelia. 2012. Folklore Research and its Challenges. From the Ethnography to Netography. *Mediterranean Journal of Social Sciences* 3 (8): 111–116.
- Glózer Rita. 2015. Internetes paródiavideók és ifjúsági médiahasználat. *Replika* 26 (1): 117–139.
- Kibby, Marjorie D. 2005. Email Forwardables. Folklore in the Age of the Internet. *New Media and Society* 7 (6): 770–790.
- Laczkó Soma. 2014. Mémek kréme. Kutatási napló online. 6. 4. <http://kutatasinaplo.blokspot.rs/2014/04/memek-kreme.html#more> (2016. okt. 10.)
- Meder, Theo. 2008. Internet. In *The Greenwood Encyclopedia of Folktales and Fairy Tales II.*, ed. Haase, Donald. 490–494. Westport–Connecticut–London: Greenwood Press.
- Mitev Ariel–Horváth Dóra. 2016. Az internetes mémek a fogyasztók képtárában, egy kiállítás mémei. *Új jel-kép: kommunikáció, közvélemény, média* 5 (2): 21–35.
- Molnár György. 2014. Modern ICT based teaching and learning support systems and solutions in higher education practice. In *10th International Scientific Conference on Distance Learning in Applied Informatic*, szerk. Milan Turčáni, Martin Drlík, Jozef Kapusta, Peter Švec. 421–430. Prague: Wolters Kluwer Law and Business.
- Molnár György. 2015. Teaching and Learning in modern digital Environment. In *SAMI 2015 IEEE 13th International Symposium on Applied Machine Intelligence and Informatics*, szerk. Szakál Anikó. 213–217. Herlany: IEEE.

- Molnár, György–Benedek, András. 2013. ICT Related Tasks and Challenges In The New Model of Technical Teacher Training. In *InfoWare 2013: ICCGI 2013: The Eighth International Multi-Conference on Computing in the Global Information Technology*, ed. John Terzakis–Constantin Paleologu–Tibor Gyires. 40–44. Nice: ICCGI.
- Petőfi S. János–Benkes Zsuzsa. 2002. *A multimediális szövegek megközelítései*. Pécs: Iskolakultúra.
- Shifman, Limor. 2012. An Anatomy of a You Tube Meme. *New Media and Society* 14 (2): 770–790.
- Szűts Zoltán. 2012. A Web 2.0 kommunikációelméleti kérdései. *Jel-kép* (1–4): 85–93. http://communicatio.hu/jelkep/2012/1_4/szuts_zoltan.html (2016. szept. 10.)
- Szűts Zoltán. 2014. *Egyetem 2.0*. Székesfehérvár: KJF Kiadó.
- Szűts Zoltán. 2016. Bevezetés a netes memetikába. *E-nyelv.hu*. 8 (2). <http://e-nyelv-magazin.hu/2016/05/31/bevezetes-a-netes-memetikaba/> (2016. aug. 20.)
- Tolcsvai Nagy Gábor. 2004. A hálózat nyelve. In *Nyelv, érték, közönség*, szerk. Tolcsvai Nagy Gábor. 188–205. Budapest: Gondolat.
- Toldi Éva. 2012. Terek, idők, beszédmódok között. *Híd* 76 (4): 5–11.
- Torgyik Judit. 2013. *A tanulás színterei felnőtt és idős korban*. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.
- Törteli Telek Márta. 2015. A digitális szövegek értő olvasása, digitális kor. *Létünk* 35 (4): 129–137.

INTERNET MEMES AS PART OF THE FOLKLORE

This paper looks at the issue of memes and specifically the “hungaromemes”, a borderline phenomenon that stands between oral folklore and internet literacy. The authors focus on remixed visual and textual constructions, digitally manipulated images and video files. They study the mode of existence of the internet folklore and its developing basic tendencies. They follow the changes of vocabulary of the new spoken language and point out that the mediatization of traditional oral folklore results in several substantive, stylistic and genre transformations. The natural language texts are just about replaced by visual and multi-media language, giving a life to new (hybrid) genres. The warehouses of internet folklore serve as modern external memory, and carry out the same functions as traditional oral folklore. The authors try to group and categorize memes and devote a special role to “hungaromemes” based on our traditions, whose interpretation requires a basic knowledge of Hungarian culture.

Keywords: internet folklore, oral culture, written culture, meme, hungaromeme

MEMOVI KAO DELOVI INTERNET FOLKLORA

Rad se bavi pojavama internet-folklora koji se nalaze u „širokom opsegu” između usmenog i pismenog, a posebno memovima i hungaromemovima. U žiži interesovanja autora se nalaze remiksovane konstrukcije slike i teksta, digitalno manipulisane slike i video-fajlovi. Oni proučavaju načine bitisanja net-folklora, njegove osnovne tendencije. Prate promene u leksici novog govornog jezika, i ukazuju na činjenicu da medijatzacija tradicionalnog oralnog folklora rezultira brojnim sadržinskim, stilskim i žanrovskim preobražajima. Tekstove pisane prirodnim jezikom zamenjuje jezik slika i multimedijalni jezik, usled čega nastaju novi (hibridni) žanrovi. Arsenal net-folklora, kao fabrika, skladište moderne industrije sećanja, poput „eksterne memorije”, obavljaju istovetne funkcije kao i tradicionalni oralni folklor. Autori studije su se prihvatili da grupišu, kategorišu internet-memove, pri čemu posebnu ulogu daju hungaromemovima koji se zasnivaju na tradiciji Mađara, čije razumevanje je uslovljeno postojanjem određenih znanja vezanih za naciju.

Ključne reči: internet folklor, usmeno izražavanje, pismenost, mem, hungaromem

A kézirat leadásának ideje: 2017. jan. 15.

Közlésre elfogadva: 2017. ápr. 20.